

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY ČESKÉ REPUBLIKY 1962-2009

Jiří MIHOLA

Národní kulturní památky představují nejhodnotnější a nejvýznamnější součást národního kulturního bohatství České republiky (tzv. národní kulturní poklad). Patří sem **nemovité i movité** věci nebo jejich soubory, které jsou nevyznamnějšími doklady historického vývoje našeho národa a nositeli nejdůležitějších historických, uměleckých, vědeckých a technických hodnot, nebo které mají přímý vztah k nejvýznamnějším osobnostem a historickým událostem českého národa. Kategorie národních kulturních památek existuje od roku 1962, kdy došlo na základě usnesení tehdejší vlády k prohlášení prvních třiceti tří památek. V období komunistické totality se seznam postupně rozrostl na téměř sedm desítek národních kulturních památek. Některé z nich byly ovšem pevně spjaty s komunistickou ideologií a jejími představiteli (např. rodný dům Klementa Gottwalda v Dědicích na Vyškovsku, rodný dům Antonína Zápotockého v Zákolanech na Kladensku, památníky revolučního a dělnického hnutí aj.) Tyto necelé dvě desítky památek byly po sametové revoluci ze seznamu vyškrtuty. Národní kulturní památky jsou evidovány v ústředním seznamu kulturních památek (ÚSKP), který spravuje Národní památkový ústav. Převážná část národních kulturních památek na území České republiky se nachází ve vlastnictví státu nebo církve. V současnosti probíhá prohlašování kulturních památek za národní kulturní památky na základě nařízení vlády České republiky podle zákona o státní památkové péči. Velký počet národních kulturních památek se nachází v hlavním městě Praze. Kromě Pražského hradu se jedná především o významné stavby Malé Strany, Josefova, Starého a Nového Města. Hojně jsou mezi národními kulturními památkami zastoupeny hrady, zámky a zříceniny. Významné místo na seznamu náleží také památným klášterům, poutním místům a ostatním sakrálním památkám, zejména rotundám. Národní kulturní památkou je také rozsáhlý barokní poutní areál Svatá Hora u Příbrami nebo poutní místo Stará Boleslav spojující úctu k hlavnímu zemskému patronovi sv. Václavovi s mariánskou úctou. Zasloužené pozornosti se těší také některá hradiště a archeologická naleziště (hradiště a keltské oppidum Závist, slovanské hradiště Budeč, slovanské hradiště Hůrka ve Starém Plzenci, přemyslovské hradiště v Levém Hradci, velkomoravská sídelní aglomerace v Mikulčicích). Z nejvýznamnějších technických staveb nalezneme v seznamu národních kulturních památek Karlův most, řetězový most ve Stádlci nebo koněspřežní železnici České Budějovice - Linec. Slavné i tragické události české historie připomínají památníky a pomníky. Mezi movité národní kulturní památky patří nejvýznamnější malířská, sochařská a literární díla, tvořící často

soubory interiérového vybavení na hradech, zámcích nebo stavbách církevního charakteru. Nejcenějším reprezentantem movitých národních kulturních památek jsou České korunovační klenoty. Vzácnými poklady jsou rovněž Velislavova bible, Kodex vyšehradský či Pasionál abatyše Kunhuty. Zastoupeny jsou též nejvýznamnější soubory pravěkých archeologických nálezů, oltářních obrazů, chrámových zvonů nebo automobily Tatra, dokládající rozvoj vědy a techniky. K bohatému nárůstu počtu národních kulturních památek došlo v roce 2008, kdy byl tento seznam rozšířen o dvacet devět pozoruhodných pokladů naší národní minulosti.

Národní kulturní památky prohlášené roku 2008:

Středočeský kraj

Hrad **Český Šternberk** na Benešovsku je jedním z nejlépe dochovaných hradů v Česku. Postaven byl roku 1241 jako raně gotický a jeho stavební vývoj skončil pozdně gotickými úpravami. Barokní ráz nesou pouze obytné a reprezentativní místnosti.

Pozdněrománský **kostel sv. Mikuláše ve Vinci** pochází z druhé poloviny 12. století. Současnou podobu získal přibližně v roce 1240. Disponuje bohatou výzdobou interiéru i exteriéru. Kostel má jednu loď čtvercového půdorysu, na níž navazuje malá nepravidelně šestiboká apsida. Stanová střecha kostela je zakončena bedněnou věžičkou. Náleží mezi pěti nejvýznamnějších venkovských kostelů v Čechách a na Moravě.

Kostel sv. Jakuba v obci Jakub poblíž Kutné Hory pochází ze 12. století. Vysvěcení se osobně zúčastnil král Vladislav s královnou Juditou, což dokládá nález listiny o svěcení pražského biskupa Daniela z roku 1165. Církevní památka se může pochlubit unikátní sochařskou výzdobou jižního průčelí, jež patří do okruhu dvorského umění doby Vladislavovy. Je nejrozsáhlejším zachovaným souborem románské plastiky a románského sochařství v Čechách.

Jihočeský kraj

Zámek Orlík na Písecku je jedním z dochovaných sídel staré rodové šlechty. Původně byl založen jako hrad. Po požáru v první polovině 16. století se dočkal první zásadní přestavby,

jež mu dala do vínku současné půdorysné rozvržení. Další významnou stavební úpravou Orlick prošel v první polovině 19. století, kdy získal současný romanticko-gotický ráz

Klášter premonstrátů v Milevsku byl založen na místě starších sakrálních objektů v roce 1184. Románská bazilika Navštívení Panny Marie a zejména starší kostel sv. Jiljí patří k nejvýznamnějším stavbám poslední čtvrtiny 12. století.

Vodní mlýn v Hoslovicích je unikátní památkou dokládající vývoj lidové architektury a technického vybavení vesnických mlýnů. Pochází nejspíše z druhé poloviny 16. století, první zmínka o mlýnu pochází z roku 1654.

Plzeňský kraj

Selský dvůr v Plzni-Bolevci je autentickým příkladem tradičních selských dvorů budovaných na Plzeňsku v období tzv. lidového klasicismu. Dvůr existoval již ve středověku, současná podoba je z počátku 19. století.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích patří k vynikajícím ukázkám pozdního baroka v Čechách. Na místě, kde vznikl, stávalo před rokem 1226 hradiště s kaplí župana Svatobora. Současný kostel s bíločervenou fasádou byl postaven podle plánů architekta Kiliána Ignáce Dienzenhofera z roku 1729. Na počátku 20. století jej restauroval architekt Bedřich Ohmann.

Karlovarský kraj

Důl Jeroným v Čisté na Sokolovsku pochází z přelomu 15. a 16. století patří k nejvýznamnějším technickým památkám Evropy. Staré důlní dílo je unikátním důkazem hornické kultury a umu našich předků při dobývání cínu. Nejlépe zachované jsou důlní prostory z počátku 16. století, ve kterých jsou jasně patrné stopy po dobývání rudy metodou sázení ohně. Zajímavostí dolu jsou i vysekané kapličky na kahany. Důl Jeroným prozatím bohužel není přístupný veřejnosti a práce na jeho zajištění budou trvat podle finančních možností ještě několik let.

Věž smrti v Ostrově nad Ohří, která pochází z 50. let minulého století, byla nejobávanějším místem ze všech lágrů. V současnosti je nejen smutnou připomínkou perzekuce politických vězňů a kněží komunistickým režimem, ale i pomníkem obětí, které zde zemřely následkem vyčerpání a ozáření při dolování uranu.

Klášter premonstrátů v Teplé byl založen v letech 1193 až 1197. Představuje významný doklad přechodu od románského slohu k raně gotickému. Na přelomu 17. a 18. století byl klášter barokně přestavěn K. Dienzenhoferem. Mezi největší zajímavosti tohoto kláštera patří knihovna, jež se řadí k nejstarším a nejvýznamnějším historickým knihovnám v České republice.

Ústecký kraj

Kostel sv. Floriána v Krásném Březně představuje krásnou ukázkou tzv. saské renesance. Z počátku sloužil jako zámecká kaple přilehlého zámku. Vybudován byl v letech 1597-1603 Hansem Bogem z Pirny. Donátory byli příslušníci šlechty luterského vyznání a jejich víra se projevila i v architektonické podobě kostela. Po opravě, které se dočkal v roce 1897, se stavba stala farním kostelem pro Krásné Březno. Zdobí ji pozdně gotické kružby, síťová žebrová klenba a portály s diamantovým řezem. Hlavní oltář kostela pochází z roku 1605.

Liberecký kraj

Hrad a zámek Grabštejn, který se tyčí na strmém ostrohu nedaleko údolí řeky Lužické Nisy, patří mezi nejstarší hrady na severu Čech. V letech 1564 až 1569 prošel náročnou přestavbou, která jej proměnila v renesanční sídlo. Z původního středověkého hradu se zachovala jen velká okrouhlá věž a větší část obvodového zdiva.

Impozantní stavba **kostela sv. Vavřince a Zdislavy v Jablonném** v Podještědí je prvním velkým dílem mistra rakouského baroka Jana Lukáše Hildebranta. Stavba chrámu v půdorysu protáhlého kříže byla poslední etapou přestavby dominikánského kláštera. Pod kostelem byly vybudovány rozsáhlé třípatrové katakomby, které sahají do hloubky 40 metrů. V průběhu 18. století do nich byly pohřbíváni mniši dominikánského řádu. Chrám byl v roce 1996 povýšen na Basiliku minor.

Královéhradecký kraj

Hrad Kost na Jičínsku byl založen již před rokem 1349. V roce 1370 prošel rozsáhlou přestavbou, která jeho vzhled výrazně proměnila. O renesanční křídlo byl hrad rozšířen v první polovině 16. století. Tečku za rozkvětem hradu učinil rok 1635, kdy jej z velké části zpustošil požár. Nadále byl využíván jen pro hospodářské účely, zejména jako sýpka.

Lovecký zámek Humprecht na Jičínsku vybuodoval italský architekt Carlo Lurage v letech 1666 až 1668 pro Humprechta Jana Černína z Chudenic. Novostavba zámečku sice v červnu roku 1678 vyhořela, ale Černínové objekt do roku 1680 obnovili. Dokonce jej ještě nechali zvýšit o jedno poschodí. Zajímavostí zámečku je akustický sál, jehož strop sahá do výšky 16 metrů, a vyhlídkový ochoz, ze kterého je za dobrého počasí vidět nejen Český ráj, ale také Jizerské hory, Krkonoše a České středohoří.

Dřevěný **hřbitovní kostel Panny Marie v Broumově** pochází přibližně z roku 1177. Současnou podobu svatostánek získal po požáru v roce 1449 a jde o vůbec nejstarší autenticky dochovaný dřevěný kostel na území České republiky. Tvoří jej jedna loď opatřená štíhlou věžičkou, pravoúhle uzavřený presbytář a obíhající podsín. Vnitřek kostela je zakryt trámovým stropem s částečně zachovanou barevnou výzdobou z poloviny 15. století. Hlavní oltář je rokokový. K němu přísluší pozdně gotická soška Panny Marie ze začátku 16. století.

Zámek Nové Město nad Metují stojí na místě původní tvrze z počátku 16. století. Tvrz byla v druhé polovině téhož století renesančně rozšířena na reprezentační sídlo. Zámek prošel přestavbou také v druhé polovině 17. století a v letech 1909 až 1911 byl obnoven v barokním duchu podle plánů architekta Dušana Jurkoviče.

Pardubický kraj

Barokní komplex **radnice v Poličce** tvoří spolu se dvěma kašnami, morovým sloupem a sochou sv. Jana Nepomuckého na náměstí organický soubor. Zdobností a velkolepým pojetím se zcela vyrovná nejhonosnějším šlechtickým sídlům.

Vysočina

Monumentální stavba **kostela sv. Jakuba Většího** v Jihlavě je architektonickým dílem středoevropského významu. Raně gotická stavba zde byla založena současně s městem již ve 40. letech 13. století. Stavební práce na kostele pokračovaly až do závěru 14. století.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné vyrostl na místě kostela z počátku 13. století. Barokní stavba podle plánů architekta Dominika d'Angelioho zde byla vybudována na počátku 18. století. Kostel je jednou z nejvýznamnějších budov, které na našem území postavil architekt z ciziny.

Jihomoravský kraj

Na místě, kde se dnes nachází **zámek Slavkov** u Brna, stávala původně od 13. století komenda Řádu německých rytířů. Pozdější renesanční sídlo bylo v závěru 17. století přestavěno podle projektu italského architekta Domenika Martinelliho. V současné barokní podobě zámek představuje významné šlechtické sídlo.

Poutní kostel Jména Panny Marie ve Křtinách vznikl po roce 1713 na místě dvou starších kostelů, které byly zle poničeny během třicetileté války. Kostel projektoval architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Stavba je jedním z nejvýraznějších barokních areálů tohoto typu na Moravě.

Archeologické naleziště Dolní Věstonice včetně souboru nejvýznamnějších nálezů z období kultury lovců mamutů patří mezi nejvýznamnější naleziště pozůstatků života člověka starší doby kamenné v Evropě. Jsou zde dochovány zbytky obydlí, lovecké kořisti i doklady uměleckého cítění.

Olomoucký kraj

Národní dům v Prostějově byl vybudován v letech 1905 až 1907 podle návrhu architekta Jana Kotěry. Na výtvarném výrazu domu se podíleli nejen přední čeští malíři Jan Preisler a

František Kysela, ale také sochaři zvučných jmen - František Sucharda a Bohumil Kafka.

Budova **vodní elektrárny v Třeštině** je pozoruhodným dílem české meziválečné architektury. Hydroelektrárna je situována nad umělým vodním kanálem při levém břehu řeky Moravy. Hydroelektrárnu založil na přelomu 19. a 20. století jako jednu z prvních malých vodních elektráren místní podnikatel Karel Plhák při svém mlýně. Ve 20. letech 20. století byla na jejím místě vystavěna nová elektrárenská budova podle projektu architektů Bohuslava Fuchse a Josefa Štěpánka. Turbína s příslušenstvím z let 1932 až 1933 pochází z ČKD Praha a ČKD Blansko.

Moravskoslezský kraj

Lískovu vilu v Ostravě vyprojektovali v roce 1935 bratři Šlapetovi. Postavena byla o rok později. Unikátní rodinné sídlo je ojedinělým příkladem organicky zaměřeného funkcionalismu na území severní Moravy.

Zlínský kraj

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a svatých Cyrila a Metoděje na Velehradě je součástí bývalého cisterciáckého kláštera, který vznikl na místě spojeném s působením Cyrila a Metoděje. Sakrální stavbu zde z podnětu olomouckého biskupa Roberta nechal založit moravský markrabí Vladislav Jindřich. Kostel byl původně vybudován jako románská bazilika s příčnou lodí a pěti apsidami. Presbytář byl ukončen přibližně v roce 1228, loď byla dokončena až kolem roku 1240. Z původního kláštera se dochovaly pod kostelem románské vykopávky ze 13. století s lapidáři, zachovanými portály, hlavicemi. Současná podoba jednoho z nejvýznamnějších poutních míst České republiky pochází z přelomu 17. a 18. století. Navzdory četným přestavbám a úpravám si do současnosti dokázal uchovat charakter románsko-gotické stavby.

Jednopatrový roubený **evangelický kostel ve Velké Lhotě** pochází z roku 1783 a je výjimečnou ukázkou lidové architektury u nás. Jde o poslední autenticky dochovaný evangelický kostel s typickými rysy chudých roubených kostelů té doby.

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY ČESKÉ REPUBLIKY 1962 – 2008:
(silně jsou vyznačeny památky prohlášené roku **2008**)

	NEMOVITÉ NKP NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY
Praha 1 - Hradčany	Pražský hrad; premonstrátský klášter na Strahově
Praha 1 - Josefov	Staronová synagoga; starý židovský hřbitov
Praha 1 - Malá Strana	Jezuitské gymnázium; kostel sv. Mikuláše; sídlo Parlamentu České republiky
Praha 1a2 - Nové Město	klášter benediktinů na Slovanech; Národní divadlo; Novoměstská radnice; Petschkův palác, čp. 929; pomník sv. Václava
Praha 1 - Staré město	Anežský klášter; Betlémská kaple; Dům umělců (Rudolfinum); Karlův most; Karolinum; Klementinum; kostel Panny Marie před Týnem; Obecní dům hl. města Prahy a Prašná brána; palác Kinských; Staroměstská radnice; Staroměstské náměstí; Stavovské divadlo
Praha 2 - Vyšehrad	Vyšehrad
Praha 3 - Žižkov	Žižkov, čestná pohřebiště na Olšanech; Národní památník na Vítkově s hrobem neznámého vojína
Praha 4 - Točná	Točná, hradiště a keltské oppidum Závist
Praha 5 - Zbraslav	Klášter cisterciáků
Praha 6	Břevnovský klášter benediktinů; hradiště Šárka; letohrádek Hvězda s oborou na Bílé Hoře; Müllerova vila od Adolfa Loose
Praha 8 - Kobylisy	Památník protifašistického odboje

	NEMOVITÉ NKP MIMO ÚZEMÍ PRAHY
HRADY	Bezděz; Bítov; Bouzov; Brno – Špilberk; Buchlov; Český Šternberk ; Grabštejn ; Karlštejn; Kokořín; Kost ; Kozí Hrádek; Křivoklát; Kunětická Hora; Kutná Hora – Vlašský dvůr; Lemberk; Lipnice nad Sázavou; Nové Hrady; Olomouc – Přemyslovský hrad; Pernštejn; Přimda; Rabí; Strakonice; Šternberk; Švihov; Tábor – hrad Kotnov+Bechyňská brána; Trosky; Velhartice; Zvíkov; dvojhradí Žebrák a Točnick
ZÁMKY	Bečov nad Teplou – hrad a zámek; Benešov nad Ploučnicí; Bruntál; Březnice; Bučovice; Buchlovice; Červená Lhota; Český Krumlov; Dačice; Duchcov; Frýdlant; Hluboká; Horšovský Týn; Hořovice; Hradec nad Moravicí; Hrádek u Nechanic; Hrubý Rohozec; Humprecht ; Jaroměřice nad Rokytou; Javorník –

	Jánský vrch; Jindřichův Hradec; Kačina; Konopiště; Kozel; Krásný Dvůr; Kratochvíle; Kroměříž + Květná zahrada; Kuks – hospital; Kunštát; Kynžvart; Lednice; Libochovice; Litomyšl; Lysice; Manětín; Milotice; Mnichovo Hradiště; Náchod; Náměšť nad Oslavou; Nové Město nad Metují ; Opočno; Orlík ; Ploskovice; Rájec nad Svitovou; Ratibořice + babiččino údolí; Rožmberk; Slatiňany; Slavkov u Brna ; Sychrov; Telč; Třeboň+hrobka; Uherčice; Valtice; Velké Losiny; Veltrusy; Vizovice; Vranov nad Dyjí; Zákupy; Žleby
KLÁŠTERY	Broumov; Kadaň; Kladruby; Milevsko ; Olomouc – Klášterní Hradisko; Osek; Plasy; Sázava; Teplá u Mariánských lázní ; Třebíč – klášter s bazilikou sv. Prokopa; Třeboň – klášter augustiniánů; Vyšší Brod; Zlatá Koruna
POUTNÍ MÍSTA	Jablonné v Podještědí ; Kájov; Křtiny ; Přeštice ; Stará Boleslav – Nanebevzetí P.M.; Stará Boleslav – sv. Kliment a sv. Václav; Svátá hora u Příbrami; Velehrad ; Zelená Hora u Žďáru nad Sázavou
KOSTELY, MODLITEBNY, ROTUNDY	Brno – Petrov; Brno – sv. Jakub; Broumov – hřbitovní kostel P.M. ; Čechovice u Domažlic – sv. Mikuláš; Český Krumlov – sv. Vít; Evangelický kostel ve Velké Lhotě ; Jihlava - kostel sv. Jakuba ; Kolín – sv. Bartoloměj; Kostel Nanebevzetí P.M. v Polné ; Kostel sv. Floriána v Krásném Březně ; Kutná Hora – Sv. Barbora; Louny – kostel sv. Mikuláše; Olomouc – sv. Mořic; Opava – kaple sv. Kříže; Opava – konkatedrála; Plzeň – katedrála Svatého Bartoloměje; Smiřice – kaple tří králů; Sv. Jakub u Kutné Hory ; Sv. Mikuláš ve Vinci ; Znojmo – rotunda sv. Kateřiny
<u>ARCHEOLOGICKÉ LOKALITY</u>	Budeč; Cebiv – Bezemín – hradiště + mohylové pohřebiště; Dolní Věstonice + nálezy ; Levý Hradec; Libice nad Cidlinou; Mikulčice Okrouhlé hradiště; Hradišťský kopec u Tachova; Osvětimany – hradiště sv. Klimenta; Staré Město; Starý Plzenec – hradiště Hůrka
<u>TECHNICKÉ PAMÁTKY</u>	Čistá – středověký důl Jeroným (KV) ; Dobrošov – pevnostní

	<p>system z 1. Republiky; Hoslovice – vodní mlýn; Ještěd – horský hotel s vysílačem; Koněspřežka – ČB – Linec; Ostrava – kamenouhelný důl Michal; Ostrava – Vítkovice, důl Hlubina; Ostrov nad Ohří – Rudná věž smrti; Písek – most; Rožmberská rybníční soustava; Slup – vodní mlýn; Stádlecký most; Třeština – vodní elektrárna; Velké Losiny - papírna</p>
<u>MĚSTSKÉ BUDOVY</u>	<p>Brno – vila Tugendhat; Hradec Králové – Muzeum; Ostrava – Lískova vila; Polička – radnice; Prostějov – Národní dům; Tábor – radnice</p>
<u>PAMÁTKA MÍSTA</u>	<p>Brno – čestné pohřebiště na Ústředním hřbitově; Brno – Kounicovy koleje; Fulnek – bratrský sbor; Havlíčková Borová; Hodslavice – František Palacký; Hora Říp s rotundou sv. Jiří; Husinec; Javoříčko; Ležáky; Lidice; Morávka u F.M. –Památník partyzánského hnutí Noční přechod; Osek – pomník obětem katastrofy na dole Nelson; Ostrava – Památník Rudé armády; Pardubice – pietní území „Zámeček“; Ploština – památník odboje; Stadice; Terezín –Malá pevnost +Národní hřbitov Trocnov; Životice u Karviné – památník obětem teroru</p>
<u>OSTATNÍ NEMOVITÉ PAMÁTKY</u>	<p>Barokní divadlo na zámku Český Krumlov; Betlém – sochy M.B. Brauna v lese u Kuksu; Kladruby nad Labem – hřebčín; Kouřim – opevnění města; Kynžvartská daguerrotypie (nejstarší způsob fotografování); Olomouc – soubor barokních kašen a sloupů; Plzeň – Bolevec – Selský dvůr; Pustevny; Rožnov pod Radhoštěm – skanzen; Třebíč – Židovská hřbitov</p>

	MOVITÉ NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY
Praha	České korunovační klenoty; Kodex vyšehradský, Pasionál abatyše Kunhuty ; Archiv České koruny; Soubor automobilů NWA Tatra; Soubor barokních oltářních obrazů Karla Škréty a Petra Brandla; Soubor zvonů a cimbálů chrámu sv. Víta v Praze; Velislavova bible
Bečov nad Teplou	Relikviář sv. Maura
Brno	Moravské zemské desky
Mikulčice	Nálezy

ČR	Soubor gotických soch z období krásného slohu
Třebechovice	Betlém

	NKP VYŠKRTNUTÉ ZE SEZNAMU PO ROCE 1989
Čáslavice (okr. Třebíč)	památník Bedřicha Václavka
Dašice (okr. Pardubice)	památník Josefa Hybeše – venkovský domek předáka dělnického hnutí (1850-1921), který stál u zrodu KSČ
Dědice	rodný dům Klementa Gotwalda – 23.11. 1896 se zde narodil 1. Dělnický prezident, expozice přibližovala život prostých lidí
Havířov- Bludovice	památník obětem nacistického teroru
Hrabyně	památník ostravské operace
Hroznaťín (okr. Třebíč)	rodný dům Ludvíka Svobody
Jasenná (okr. Gottwaldov)	fojtství
Kladno	Dělnický dům - původně sídlo sociální demokracie, působil zde Gottwald, Zápotocký aj.
Lipová	památník obětem Frývaldovské stávký – připomíná tzv. hladový pochod, při němž četníci zastřelili v listopadu 1931 osm demonstrujících
Mnich (okres Pelhřimov)	památník slovanského bratrství – partyzánům českým , jugoslávským, sovětským, kteří padli na konci války
Plzeň	spolkový dělnický dům Peklo – postavený z dělnických sbírek jako jeden z prvních 1894-95, 1807 se zde konal VIII. sjezd ČSSD
Praha	hostinec U kaštanu (kdysi ves Tejnec, 7.4.1878 zde založena ČSSD; Lidový dům – baroko – C. Lurago, roku 1912 zde Lenin předsedal všeruské konferenci sociálně demokratické dělnické strany Ruska – pak zde od r. 1952 muzeum V.I. Lenina; bývalý Národní dům v Karlíně – secese – konal se zde ustavující sjezd KSČ 14.-16.května 1921; vila Tereza
Rumburk	pomník rumburské vzpoury – 21.5.1918 se zdejší vojenská posádka vzbouřila proti válečným hrůzám
Třebíč	rodný dům Bohumíra Šmerala – rodný dům – expozice (1880*)
Velké Hamry	pomník obětem svárovské stávký -1870 poslali majitelé továren proti stávce dělníků vojsko
Zákolany (okres Kladno)–	rodný dům Antonína Zápotockého

Daleko pomaleji než počet národních kulturních památek narůstá počet památek UNESCO. Zda-li v dohledné době dojde k navýšení stávajícího počtu dvanácti památek je otázkou složité politiky. V souvislosti se světovým dědictvím bylo v posledních letech zmiňováno několik kandidátů na nejvyšší formu památkové ochrany: Česko – saské Švýcarsko – národní park; Ještěd; Karlštejn; Kladruby – hřebčín; Kuks; Luhačovice; Mikulčice; Opatovice; Praha – Kostel Nejsvětějšího srdce Páně; Praha – Müllerova vila; Skalní města Českého ráje; Slavonice; Třeboňská rybníční soustava; Velké Losiny – Papírna; Vítkovice – doly; Žatec. Na to, zda-li některá ze zmíněných památek mapu světového dědictví skutečně obohatí, si budeme muset počkat.

Seznam navrhovaných nových NKP (2009):

Praha - Čistírna odpadních vod v Bubenči, Dům U Černé Matky Boží, Kostel Největšího Srdce Páně

Střední Čechy- Zámek s parkem v Průhonicích

Jihočeský - Venkovská usedlost v Krníně, Tvrze v Kestřanech, Zámecký hřebčín v Písku

Plzeňský - Zámek Červené Poříčí, Horní hamr Dobřív, Jízdárna ve Světcích

Karlovarský - Lázeňská kolonáda v Mariánských Lázních, Kostel sv. Maří Magdalény v Karlových Varech, Císařské lázně v Karlových Varech

Ústecký - Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě

Liberecký - Hospodářský dvůr zámku v Zákupích, Dlaskův statek v Dolánkách

Královéhradecký - přehrada a vodní elektrárna Těšnov v Bílé Třemešné (Les Království), Venkovský dům čp.53 ve Rtyni v Podkrkonoší, zájezdní hostinec čp.92 "Dřevěnka" v Úpici

Pardubický - Kostel sv. Bartoloměje v Koči u Chrudimi, zámek s opevněním v Pardubicích, Krematorium v Pardubicích, Kostel sv. Jakuba s rodnou světličkou Bohuslava Martinů v Poličce

Vysočina - Štáflova chalupa v Havlíčkově Brodě. Klášter premonstrátů Želiv

Jihomoravský - Hotel Avion v Brně, klášter cisterciáků Porta coeli v Předklášteří u Tišnova, Větrný mlýn v Kuželově

Olomoucký - Vila Primavesi v Olomouci

Zlínský - Hřbitov ve Střílkách, Fojtství ve Velkých Karlovicích, Správní budova Baťových závodů ve Zlíně

Moravskoslezský - Továrna na sukna Alois Larisch a synové v Krnově i s movitým vybavením vzorkovny.

MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE

Název okresu	Název	od roku
Praha hl.m.	Praha	1971
Kolín	Kolín	1989
Kutná Hora	Kutná Hora	1961
Čes.Budějovice	České Budějovice	1980
Český Krumlov	Český Krumlov	1963
Jindř.Hradec	Jindřichův Hradec	1961
Jindř.Hradec	Slavonice	1961
Jindř.Hradec	Třeboň	1976
Prachatice	Prachatice	1981
Tábor	Tábor	1961
Domažlice	Domažlice	1975
Domažlice	Horšovský Týn	1982
Plzeň-město	Plzeň	1989
Cheb	Františkovy Lázně	1992
Cheb	Cheb	1981
Sokolov	Loket	1979
Chomutov	Kadaň	1978
Litoměřice	Litoměřice	1978
Litoměřice	Terezín	1992
Litoměřice	Ústěk	1980
Louny	Žatec	1961
Hradec Králové	Hradec Králové	1962
Jičín	Jičín	1967
Náchod	Josefov	1971
Náchod	Nové Město nad Metují	1970
Pardubice	Pardubice	1964
Svitavy	Litomyšl	1965
Svitavy	Moravská Třebová	1980
Jihlava	Jihlava	1982
Jihlava	Telč	1970
Pelhřimov	Pelhřimov	1969
Brno-město	Brno	1989
Břeclav	Mikulov	1982
Znojmo	Znojmo	1971

Olomouc	Olomouc	1971
Přerov	Lipník nad Bečvou	1989
Kroměříž	Kroměříž s Podzámeckou a Květnou zahradou	1978
Nový Jičín	Nový Jičín	1967
Nový Jičín	Příbor	1989
Nový Jičín	Štramberk	1969

Zdroj: Národní památkový ústav, propagační materiály, mapy.

Zoznam vybraných národných kultúrnych pamiatok

	Obec	Vyhl. v. r.	Názov národnej kultúrnej pamiatky
1.	Antol	1985	Kaštieľ s areálom
2.	Banská Bystrica	1970	Mestský hrad s areálom
3.	Banská Bystrica	1982	Pamätné budovy SNP
4.	Banská Štiavnica	1970	Mestský hrad, tzv. Starý zámok
5.	Banská Štiavnica	1961	Lesnícka a banícka akadémia
6.	Bardejov	1970	Farský kostol sv. Egýdia
7.	Bardejov	1985	Mestská radnica (býv.)
8.	Beckov	1970	Ruiny hradu
9.	Betliar	1985	Kaštieľ s areálom
10.	Bobrovník	1990	Hradisko Havránok
11.	Bojnice	1970	Hrad
12.	Bratislava	1961	Bratislavský hrad s areálom
13.	Bratislava	1961	Pamätník Slavín s areálom
14.	Bratislava - Devín	1961	Devín, Slovanské hradisko
15.	Bratislava	1961	Academia Istropolitana
16.	Bratislava	1961	Evanjelické lýceum, Konventná ul.
17.	Bratislava	1990	Dóm sv. Martina
18.	Bratislava - Dúbravka	1990	Villa rustica, Dúbravka
19.	Bradlo	1968	Mohyla gen. M.R.Štefánika
20.	Bytča	1970	Kaštieľ s areálom
21.	Červený Kameň	1970	Hrad s areálom
22.	Červený kláštor	1970	Kláštor Kartuziánov
23.	Moravany nad Váhom	1990	Veľkomoravský dvorec Ducové
24.	Haniska	1961	Pamätník roľníckej vzbury 1831
25.	Holíč	1970	Kaštieľ s areálom
26.	Hronský Beňadik	1970	Kláštor Benediktínskeho opátstva
27.	Iža	1990	Rímsky vojenský tábor Leányvár
28.	Jasov	1970	Kláštor Premonštrátskeho konventu

29.	Kalište - Baláže	1961	Pamätné miesto SNP
30.	Kežmarok	1985	Budova Evanjelického lýcea
31.	Kežmarok	1985	Drevený artikulárny kostol
32.	Komárno	1970	Protiturecká pevnosť
33.	Komárno	1985	Fortifikačný systém mesta
34.	Kostoľany p. Tríbečom	1970	Kostol sv. Juraja
35.	Košice	1961	Budova vyhlásenia Košického vlád. programu
36.	Košice	1970	Dóm sv. Alžbety
37.	Krásna Hôrka	1970	Hrad
38.	Kremnica	1970	Mestský hrad s areálom
39.	Levoča	1970	Farský kostol sv. Jakuba
40.	Liptovský Mikuláš	1961	Pamätný dom Čierny Orol
41.	Martin	1961	Budova Matice slovenskej
42.	Martin	1967	Národný cintorín
43.	Martin	1993	Prvá budova SNM
44.	Modra	1993	Súbor pamiatok k osobnosti Ľudovíta Štúra
45.	Myjava	1970	Pamätný dom - SNR z r. 1848
46.	Nitra	1961	Hrad a nálezisko staroslovan. osídlenia
47.	Nová Bystrica	1991	Lesná úvratová železnica - Výchylková
48.	Oravský Podzámok	1961	Hrad
49.	Prešov	1970	Solivar s areálom
50.	Prešov	1990	Evanjelické kolégium (býv.)
51.	Ružomberok-Černová	1991	Pamiatky černovskej masakry
52.	Ružomberok	1993	Súbor pamiatok k osobnosti Andreja Hlinku
53.	Skalica	1970	Rotunda sv. Juraja
54.	Smolenice	1990	Hradisko Molpír
55.	Spišský hrad	1961	Hrad s areálom
56.	Sp. Belá-Strážky	1970	Kaštieľ s areálom
57.	Strečno	1970	Hrad
58.	Šaštín	1991	Kláštorný komplex Paulínov
59.	Štítnik	1970	Evanjelický kostol
60.	Topoľčianky	1970	Kaštieľ
61.	Trenčín	1961	Hrad
62.	Trnava	1970	Univerzitné budovy
63.	Uhrovec	1970	Rodný dom Ľudovíta Štúra
64.	Vyšný Komárnik	1961	Dukelské bojisko a areály cintorínov
65.	Zvolen	1961	Hrad
66.	Žehra	1985	Farský kostol sv. Ducha
67.	Slovensko	1968	Východoslovenské drevené kostoly
68.	Slovensko	1991	Prvé slovenské patronátne gymnázia
69.	Slovensko	1991	Stredoveké nástenné maľby
70.	Levoča	1961	Dielo Majstra Pavla v Levoči
71.	Nitra	1990	Historický fond Diecéznej knižnice
72.	Slovensko	1991	Dielo Jána Szilássyho

67. Východoslovenské drevené kostoly:

Bodružal', Brežany, Dobroslava, Frička, Hervartov, Hrabová Roztoka, Hraničné, Hunkovce, Inovce, Jedlinka, Kalná Roztoka, Korejovce, Kožany, Krajnú Čierno, Krivé, Ladomirova Lukov - Venecia, Miroľa, Nižný Komárnik, Potoky, Príkra, Ruská Bystrá, Ruský Potok, Šemetkovce, Topoľa, Tročany, Uličské Krivé.

68. Prvé slovenské patronátne gymnázia:

Martin, Kláštor pod Znievom, Revúca

69. Stredoveké nástenné maľby v 35 sakrálnych objektoch:

Batizovce, Bijacovce, Čečejevce, Čerín, Dechtice, Dravce, Chyžné, Kocel'ovce, Kraskovo, Kyjatice, Leles, Levoča, Liptovský Ondrej, Ľuboreč, Ludrová, Martin, Necpaly, Ochtiná, Plešivec, Podolínec, Poniky, Poruba, Rákoš, Rimavská Baňa, Rimavské Brezovo, Sazdice, Smrečany, Stará Halič, Svinice, Šamorín, Šivetice, Švábovce, Veľká Lomnica, Zolná, Želiezovce

ČESKÁ REPUBLIKA – PAMÁTKY UNESCO

Název	od roku	
Praha hl.m.	Praha, historické centrum	1992
Kutná Hora	Kutná Hora, důlní díla a část historického jádra města s chrámem sv. Barbory	1995
Čes.Budějovice	Holašovice, rezervace historické vesnice	1998
Český Krumlov	Český Krumlov, historické jádro města	1992
Svitavy	Litomyšl, zámek	1999
Jihlava	Telč, historické jádro města	1992
Třebíč	Třebíč, židovská čtvrt a bazilika sv. Prokopa	2003
Žďár n.Sázavou	Zelená Hora, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého	1994
Brno-město	Brno, vila Tugendhat	2001
Břeclav	Lednicko - valtický areál	1996
Olomouc	Olomouc, sloup Nejsvětější Trojice	2000
Kroměříž	Kroměříž, zahrady a zámek	1998

Historická Praha je zcela nesrovnatelná se všemi památkovými městy v České republice i v celé střední Evropě. Její architektura dosud názorným způsobem zobrazuje 1100 let vývoje města. Panoramatiké hodnoty města jsou v harmonickém souladu s jejím vnitřním urbanistickým i architektonickým obsahem, charakterizovaným jak kvantitou památek, tak i jejich vynikající kvalitou. Celý 1100 let trvající vývoj historického jádra Prahy je dokumentován architektonickými projevy všech slohových období. V gotice, renesanci, baroku a v době před a po první světové válce vystoupila pražská architektura k vrcholům evropského vývoje. Jedinečný je středověký urbanistický koncept Nového Města pražského.

Historická Kutná Hora byla v období středověku od začátku 14. do první třetiny 16. století, nejvýznamnějším městem Českého království hned po Praze. Historické jádro města vyrostlo ve složitém urbanistickém i architektonickém vývoji. Architektonická díla rozmanitých typů a různých slohů tvoří vysoce působivý kompaktní celek s mimořádnou panoramatikou působivostí. Sedlecký kostel je významným představitelem monumentální chrámové stavby v Čechách a v návazné přestavbě 17. - 18. století představuje první velkolepý projev gotizujícího baroka G. Santiniho.

Vesnice Holašovice je nejjihnější sídlem stavebního okruhu zděné lidové architektury jihočeských blat. Vesnice, která je prohlášena památkovou rezervací má dochovaný středověký půdorysný rozvrh. Zachovalost stavebního fondu dokládá typický obraz vesnice poloviny 19. století.

Historické jádro Českého Krumlova je jedinečně dochovaný a vývojově uzavřený městský celek, který nebyl v podstatě novějším vývojem ovlivněn. Historické jádro města si zachovalo nejen původní urbanistickou strukturu, ale je i dokladem vysoké úrovně stavební a umělecké činnosti 15. a 16. století.

Zámek Litomyšl je vrcholně renesanční architekturou, řadí se do skupiny českých a moravských arkádových zámků. Představuje pozoruhodný článek naší architektury,

bezprostředně navazující na italské příklady, které dynamizuje a monumentalizuje. Předností litomyšlského zámku je dochovanost originálního exteriéru siluetově složitých renesančních štítů, jež završují všechna vnější zámecká průčelí a jedinečně obohacují celkový architektonický výraz zámku.

Historické jádro Telče představuje dobře zachovaný goticko-renesanční urbanistický celek, který dokumentuje vyspělou renesanční stavební a uměleckou kulturu druhé poloviny 16. století. Reprezentační zámecké sídlo i ojedinělý soubor měšťanských domů na náměstí jsou dokladem tvůrčí invence italských i domácích mistrů.

Soubor židovské čtvrti, židovského hřbitova a baziliky sv. Prokopa v Třebíči je kromě jedinečných architektonických a urbanistických hodnot i unikátním příkladem blízkého soužití křesťanské a židovské kultury od středověku do 20. století. Bazilika sv. Prokopa byla vystavěna v polovině 13. století v přechodném románsko-gotickém stylu. Chrám patří mezi klenoty stavebního umění a svou historií je úzce spjat s benediktinským opatstvím, založeným v roce 1101 přemyslovskými knížaty Oldřichem Brněnským a Litoldem Znojenským. Kompletně zachovalý půdorys Židovské čtvrti s více než 120 domy a úzkými uličkami představuje původní rozsah ghetta vzniklého na území sevřeném řekou Jihlavou a návrším Hrádek. K Židovské čtvrti patří i rozsáhlý hřbitov s 11.000 hroby a 3.000 kamennými náhrobkami.

Poutní kostel na Zelené hoře, z dvacátých let 18. století, je unikátním uměleckým dílem a nepochybně nejsobitějším dílem J. B. Santiniho Aichla ve formách barokní gotiky. Stavba se vymyká běžným dobovým uměleckým normám a představám, je příkladem tvůrčího ducha v architektonické tvorbě podmíněné spirituálním programem.

Modernistická vila Tugendhat, postavená v letech 1929 až 1930, je vrcholným dílem architekta Miese van der Rohe, stavbou, která se stala nedostižným vzorem pro celou generaci světových architektů. Její hodnota tkví zejména v novátorské prostorové a estetické koncepci volně plynoucího prostoru, která měla naplnit požadavky moderního životního stylu s plným využitím možností soudobé průmyslové výroby.

Areál Lednice – Valtice. Na ploše 185 km² se nachází kulturní krajina, která je kvalitou, rozsahem a měřítkem nejvýznamnějším krajinářským dílem České republiky a je ojedinělá i ve světovém měřítku. V průběhu staletí zde rodina Lichtensteinů vytvořila krajinářské a architektonické dílo nadčasového významu. Vedle základní kompozice obou zámků je krajina protkaná soustavou rybníků, lesů, parků i zemědělské krajiny, alejemi stromů, v dálkových pohledech se uplatňují romantické stavby a pavilony.

Monumentální sloup Nejsvětější Trojice (1716-54) je koncipován jako oslava triumfu křesťanské víry. Uvnitř 35 m vysokého sloupu se nachází oválná kaple. Na sloupu s jeho velkolepou sochařskou výzdobou pracovali významní moravští mistři (V. Render, F. Sattler, O. Zahner a další).

Jedinečnost zahrad a zámku biskupské rezidence v Kroměříži je výjimečným příkladem dochovalé historické i slohové architektury a zahradních a krajinných úprav v mimořádné slohové kvalitě a čistotě. Květná zahrada (libosad) představuje unikátní typ barokní zahrady 17. století, jaký se v obdobném rozsahu a autenticitě v Evropě nedochoval. Spolu se stavbami a krajinnými hodnotami Podzámecké zahrady a biskupskou rezidencí se řadí k vrcholným uměleckým, architektonickým a zahradním dílům v oboru světové krajinářské architektury.

